

Kovács-Magyar Zsuzsa

BME Építőművészeti Doktori Iskola

Kutatási beszámoló

2015. április

PEREMHELYZETEK

Kritikai regionalizmus a kortárs székelyföldi építészetben

Témavezető: Sugár Péter DLA

Opponens: Simon Mariann

KIBŐVÍTETT TARTALOMJEGYZÉK:

2012/13

1. Folyamatok – a falu változásai
 - 1.1. A táj, mint az önazonosság alapja
 - 1.2. A régió építészeti kultúrájának változásai
 - 1.3. Falukép védelmi stratégiák
 - 1.4. Térszervezés, tömeg- és homlokzatalakítás, telepítés módja, anyaghasználat
2. Esettanulmányok
 - 2.1. Nyim – helyi természeti és épített értékek (részletes falufelmérés és értékkataszter)
 - 2.2. Településkép-védelem, Lókod
 - 2.3. Kortárs irányzatok: Székely-ház tervpályázat, építészeti szemlék – architectura.5, Identitáskeresés: 20 év Hargitai építészet kiállítás, 2010

2013/14

3. Településkép-fejlesztési stratégiák Székelyföldön
 - 3.1. Életmód és épített környezet
 - 3.2. Értékek felismerése (táji értékek – hagyományos tájszerkezet, falukép)
 - 3.3. Regionális építészeti gondolkodásmód (a kortárs építészet a hagyományos építészet elemeiből építkezik, lokális értékek - célszerűség, egyszerűség, kézi építéstechnológia)
 - 3.4. Falukép védelem és a helyi stratégia bemutatása
4. Regionalitás és identitás az építészetben
 - 4.1. Régió és identitás fogalomértelmezések
 - 4.2. Az építészeti identitás régiókhoz kötődő összefüggései
 - 4.3. Identitás típusok: a hagyományból fakadó identitás vagy a nyitott és dinamikus identitásképzés
 - 4.4. Urbanizációs/globalizációs folyamatok (a kulturális identitás új formáit hozva létre)
5. Közép- és Kelet Európa építészetét bemutató nemzetközi építészeti kiállítás Bukarestben
 - 5.1. A székelyföldi régió tágabb viszonyrendszerben
 - 5.2. Hasonló háttérrel rendelkező országok közös vonásai, általános tendenciái

2014/15

6. Kritikai regionalizmus, mint stratégia
 - 6.1. Újfajta kritikai szemlélet kialakítása
 - 6.2. Etikai értékek megalapozása

TÉMA

Kritikai regionalizmus, mint irányvonal a kortárs székelyföldi építészetben - a kritikai regionalizmus fogalmának értelmezési lehetőségei, elméleti kifejtés és konkrét példák bemutatása, elemzése, a Romániában megjelent publikációk, írások alapján.

A címben megfogalmazott *peremhelyzetek* egyaránt utal a vizsgált területekre, mint kulturális átfedésben létező perifériákra, másrészt a megváltozott falu-város szituációkra, külvárosi átmenetekre.

Legfontosabb cikkek a témában:

1. Dana Vais: Regionalism Between Center and Margins (Diamonds and Water), *Arhitext XIII Nr. 1 (155)* jan. 2006
2. Cosmin Caciuc: Catre ecoregionalism? - Towards Ecoregionalism? 'Kritikai regionalizmus és ökoregionalizmus', ep. 3, *Zeppelin* nr. 99. nov. 2011, p. 106-111.
3. Cosmin Caciuc: Catre ecoregionalism? - Towards Ecoregionalism? 'Regionalista tradicionalizmus és bioregionalizmus', ep. 2, *Zeppelin* nr. 98. oct. 2011, p. 108-113.
4. Cosmin Caciuc: Catre ecoregionalism? - Towards Ecoregionalism? 'Regionalista modernizmus', ep. 1, *Zeppelin* nr. 97. sept. 2011, p. 92-95.
5. Péteffy Miklós: Natiuni si regiuni, Transilvania ca studiu de caz pentru arhitectura ca element al unei constructii identitare, Nations and Regions. Transylvania as a study case for an architecture part of the identity construction, *Urban Report*, vol. 1. 05. 2011, p. 32-37.
6. Stefan Gheciulescu: Catre un regionalism critic? Contexte si suprapuneri in arhitectura transilvaneana recenta, Heading towards critical regionalism? Contexts and superpositions in recent Transylvanian architecture, *Urban Report*, vol. 1. 05. 2011, p. 38-45.
7. *Dincolo de oras / Beyond the city*, Zeppelin, Bukarest, 2013

Felhasznált nemzetközi irodalom:

1. Liane Lefaivre, Alexander Tzonis: *Critical Regionalism. Architecture and Identity in a Globalized World*, Munich, Berlin, London, New York: Prestel, 2003
2. Kenneth Frampton: *A modern építészet kritikai története*, Terc Könyvkiadó, Budapest, 2013
3. Kenneth Frampton, Towards a critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance, in *The Anti-Aesthetic. Essays on Postmodern Culture*, ed. by Hal Foster, Bay Press Seattle, Washington, 1983
4. Vincent B. Canizaro, Architectural Regionalism: *Collected Writings on Place, Identity, Modernity and Tradition*, Princeton Architectural Press, New York, 2007

BEVEZETÉS

Romániában nehéz kritikai regionalizmusról beszélni, mivel a régió, mint építészeti fogalom szinte nem is létezik, itt mindig a nemzeti stílus kialakítása szempontjából váltak reprezentatívvá a hagyományos építészeti elemek (neo-romániai stílus, Ion Mincu szellemében), és ez többnyire egységes építészeti eredményezett az egész ország területén. A regionális jellegzetességek csak egy-egy elzártabb, természeti közegben mutattak egyedi vonásokat. Az identitáshordozó elemek (pl. az ikonikus máramarosi fatemplomok) mindenhol jelen vannak, kontextustól függetlenül: szocialista lakónegyedek közé zsúfolódva, történeti központokban vagy városi külterületeken egyaránt.

Vannak ugyanakkor olyan tendenciák, melyek igénylik az építési kultúra természetes folytatását, és elutasítják az utánczást és a korlátolt tradicionalitást. Ezek az irányok **a multikulturális közeg révén a regionális identitás kifejezésére természetes módon jelentkeznek.**¹

A Beyond the city - Túl a városon - című könyv átfogó bemutatását adja a közelmúlt vidéki és külvárosi építészetének Romániában. Az értékelés nem csak az építészeti műre koncentrálnak, de ugyanilyen fontossá válnak a folyamatok. Az aktuális párbeszéd témái a természeti és épített örökség, stratégiák és konkrét lépések ezek megőrzésére, szociális és kulturális változások, presztízs és szegénység, régi mesterségbeli tudás és új technológiák, közösségek megszűnése és újrateremtődése, új kapcsolatok falu és város között, a rohamosan növekvő külvárosi területek problematikája, melyek az építészeti kísérletezés átmeneti peremhelyei, egy újfajta urbanitást hozva létre. **(a falu az új periféria – az átmeneti külváros)**

A vidéken és külvárosokban történő építést az építészet és a közösségek felől szemlélhetjük. A könyvben megfogalmazott problémák - a külvárosok kontroll nélküli növekedése, a természeti és történeti épített környezet (kultúrtáj) rohamos eltűnése - általános problémák Románia területén.

Szabályozás hiányában konkrét cselekvésre van szükség, jó példákra és közvetítésre. Az értékek felismerése után két lehetőség adódik azok megmentésére: a felújítás/rehabilitáció, vagy az **új épületek** révén az építési kultúra folytonosságának megvalósítása, melyeknek illeszkednie kell a történeti kontextusba.

A régi épületállomány hasznosításával és felújításával alternatíva adódna a települések terjeszkedésének megfékezésére, a természeti erőforrások védelmére, és egyúttal magának az épületnek a megmentésére is. Ez nagy kihívás az építészeknek, de ugyanakkor esélyt teremt arra, hogy ne csupán egy alábecsült mítosz legyen a mai vidéki életforma.

Az új épületek megjelenése kapcsán minőségi értéket képviselnek az építési kultúra folytonosságát megteremtő, a hagyományos építészet elemeiből építkező, lokális értékeket (célszerűség, egyszerűség, kézi építéstechnológia) felmutató házak. A helyi foglalkozó épületek, a helyi jelleg, az elemek és elvek, szerkesztési módszerek, az épület- és településstruktúrák összessége regionális jellegzetességeket mutatnak. Az elemzéshez egy lehetséges válasz nyújt a framptoni kritikai regionalizmus.

¹ Stefan Ghenciulescu bevezetője alapján, az Új épületek fejezethez a Beyond the city – „Túl a városon” című kiadványban. Dincolo de oras, ed. Zeppelin, Bukarest, 2013

Kritikai regionalizmus a framptoni értelmezésben

A kritikai regionalizmus gondolatát Kenneth Frampton vezette be 1983-ban, mellyel az univerzális civilizáció és a nemzeti kultúra építészetben is jelentkező konfliktusának feloldásához kívánt segítséget nyújtani, kísérletet tett arra, hogy a modernség egyetemes követelésével szemben, - mely bizonyos értelemben helytől független, nemzetközi, univerzális volt - egy alternatívát állítson.²

„a házak olyanok, mintha útrakészek lennének, nem kötődnek a helyhez.”

Frampton nyomán a régióban még fellelhető tartalmak - térformák, tipológiák - kritikai átvétele révén vált lehetségessé a nemzetközi építészeti fogalomkészlettel szembehelyezkedni.

Az elméleti kifejtéshez további irodalmak áttekintésére került sor:

_ Dana Vais: Regionalism Between Center and Margins (Diamonds and Water), *Arhitext*, 2006

Dana Vais humoros-ironikus hangvételű cikke három különböző szempontból világít rá a regionalizmus irányzat ellentmondásaira.

1. A regionalizmus a sokféleség forrása - a központ képmutatása
2. Marginális regionalizmus - a periféria képmutatása
3. Kultúra és piacgazdaság - a kultúra felértékelésének mechanizmusa

1. A regionalizmus a sokféleség forrása - a központ képmutatása

- a központ a kulturális gazdagság forrása, a perifériát a kritikai regionalizmus fogalmával legitimálja és a sokszínűség forrásaként használja
- Frampton kritikai regionalizmusa a globális kultúra (world culture) egy újabb formulájának a definíciója, leginkább az akkori posztmodernre adaptálva
- a kritikai szemlélet fele a world culture, másik fele a különbség, ami a hely jellegzetességeiből fakad
- nem a perifériát definiálja, hanem mindig is közel marad az aktuális áramlatokhoz
- mint ahogy Aalto -t vagy Utzon - t sem lehet marginálisokként jellemezni (de mégis valami más)

Ami ténylegesen más építészet, és teljes mértékben a hely által meghatározott: Hassan Fathy építészete - Frampton definíciójának semmiben nem felel meg.

Nem azért, mert nem kritikus (lényeges, döntő befolyású), és nem is azért, mert nem építészet, - bár abban a világban, még ez is nagyon ritka - de semmi nincs benne a Világkultúrából és teljesen más dolgok foglalkoztatják, mint annak ellenállni! Még a tektonika fogalma is ironikusan hatna a földből készült épületekre (a regionalizmussal kapcsolatban teoretizált fogalom).

- ezeknek a példáknak a marginalitása sokkal inkább a szociális tudomány szempontjából meghatározó, mintsem rafinált posztmodern kulturális viták alapján
- a gazdasági marginalitás, szegénység építészete mindig kívül marad a kulturális regionalizmus fő vonalaiból, mivel nem tud versenyképes lenni
- tehát a regionalizmus egy olyan fogalom marad, ami a központi kultúrához tartozik, tulajdonképpen egy politikai terminus, mely a perifériát a maga helyén tartja (ezzel később a Kelet-Közép Európai Triennálé esszékötet is foglalkozik)

² FRAMPTON, Kenneth (2013): *A modern építészet kritikai története*, Terc kiadó, Budapest

2. Marginális regionalizmus - a periféria képmutatása

- mert ellenállás, mert **a változatosság öncélú**
- a központot meg akarja hódítani ('a marginalitás szégyenletes titka'), hogy a maga módján versenyképes lehessen
- a legkiemelkedőbb, ami tartózkodik központi kulturális párbeszédetől, pl. a brazil építészet
- ördögi kör... amint kijelentik, hogy más, mert marginális, többé megszűnik marginálisnak lenni
- amikor a regionalizmus fogalma legitimálja a perifériakust, a középpontba emeli: az megszűnik továbbra is perifériaként működni, promoválva van, láthatóvá válik, előre lép a hierarchiában
- ez a belső igény a láthatóságra egy **kreált lokalizmushoz** vezet (helyi jelleg, sajátosság, lokálitás)
- **a tradíció által lepárolt-desztillált helyi identitás** erényeinek lobogtatása nagyon elterjedt... de ez tulajdonképpen már halott és rég eltemetett
- a **fiktív helyi identitás** a piaci igényre adott válasz: a periféria a regionalizmuson keresztül válaszol a központ kérésére

3. Kultúra és piacgazdaság - a kultúra felértékelésének mechanizmusa

- a valóságban a **kulturális emlékezet** nem őrzi meg azokat az alkotásokat, műveket, amelyekben megvalósul az esszencia, lényeg, abszolút igazság - sem az univerzalist, sem a helyit
- mert felesleges kulturálisan megőrizni az örökkévalót (Groys) - kulturális értéket csak a leginnovatívabb dolgok kapnak, amik különböznek minden addigitól
- csak ami új képes erre: kulturális értéket teremteni!
- a kultúrát Groys a piacgazdasághoz hasonlítja, ahol a kultúra értéke, mint a piac: állandó változásban van
- **a gyémánt és víz** példáján keresztül szemlélteti ezt az ellentmondást: a víznek nincs értéke szemben a gyémántéval, ami az élethez ugyan nem kell, de a gyémántból kevés van, a vízből meg sok, ráadásul minden gyémánt más és más, a víz meg egyforma
- **mik a regionális értékek tehát?** gyémántok, melyek az uniformizált világkultúra tengerén úszkálnak
- a régiók kontextusában is a távoli, elérhetetlen egyedi dolgok csillognak és értékesebbek, mint a helyi kultúra állóvize

Az építészeti kultúra, mint kulturális közeg - az építészeti kultúra, természetes módon ünnepli a kiemelkedő csillagokat... sztárépítészeket... a helyi építészekkel szemben.

- mindkettő fontos: a csillogás és a láthatóság valamint az adekvált, megbízható, helyénvaló építészet is, de ez is ritka Romániában (2006)

A regionalizmus a framptoni értelmezés szerint a topográfia, kontextus, klíma, fényviszonyok és tektonikus forma integrálása a hely sajátosságai szerint.

Romániában nagyon sok a világkultúra import, a regionalizmus nem igazán látható és az építészeti környezetre a perifériakusság nyomja rá bélyegét - saját maga által; nehéz kijelenteni, hogy létezne kimondottan regionalizmus, tehát arról beszélhetünk, hogy nem látható, vagy egyáltalán nem is létezik. (Dana Vais, 2006)

_ Stefan Ghenciulescu: Catre un regionalism critic? Contexte si suprapuneri in arhitectura transilvaneana recenta, *Heading towards critical regionalism? Contexts and superpositions in recent Transylvanian architecture*, *Urban Report*, vol. 1. máj. 2011, p. 38-45.

Kritikai regionalizmusról Romániában:

- egyértelmű nagyszámú közös jellemvonások nem léteznek, a kritikusok feladata megnevezni és felismerni a koherenciát
- a tulajdonképpeni kifejezés nagyon különböző jelenségeket főd le, melyek túllépnek a klasszikus definíciókon
- visszaéltek a fogalommal, pedig az egy szellemiséget és módszert jelent, és két fontos elemből áll: **egy területi-kulturális meghatározódás**, ami nem a nemzeti, másrészt **a modernitásból fakadó hozzáállás** (ellenszegülés az univerzalizmusnak és utópiának, alapvető jellemzők reinterpretálása és újrafelfedezése). Ezek nélkül csak többé-kevésbé mérsékelt tradicionalizmusról beszélhetünk, vagy egyszerűen csak kontextualista attitűdről.
- Romániában a régió szinte soha nem volt az építészeti párbeszéd témája, a nemzet került előtérbe, és a tradicionalista irányzatok a nemzeti stílus számára reprezentatív elemeket hangsúlyozták.

_ Cosmin Caciuc: Catre eco–regionalism? ep. 1-3, *Zeppelin* nr. 97-99. 2011

A cikksorozat a romániai jelenséget helyezi nemzetközi kontextusba.

Az összefoglalás segít árnyalni a folyamatokat. Időrendbe teszi a különböző elméleti interpretációs lehetőségeket, konkrét példák segítségével értelmezi azokat.

Tzonis és Lafavre teoretizálták először a kritikai regionalizmus fogalmát a '80-as évek elején nem esztétikai stílusként, hanem egy etikai viszonyulásként az épített és természeti környezet iránt. Ebben a formájában leginkább egy **kulturális ellenállást** jelent a kritika nélküli modernizáció vagy a hely jelentősége iránti közömbösség, a populista(népi)-múltidéző regionalizmus ellen, ugyanakkor a közös érdekek előtérbe helyezéséért az egyénivel szemben.

A kritikai regionalizmus a regionalizmustól az 'elidegenítés módszere' (method of defamiliarization³) révén különböztethető meg (különböző kulturális inspirációs források vegyes használatával), a szigorú tervezési szabályok kerülése és az egyéni értelmezhetőség elősegítése által.

Kenneth Frampton 1983 és '85 között felvázolt elvei a **Modern Architecture - a Critical History** utolsó fejezeteiben, valamint más írásaiban is, jól összefoglalják ezt a **gondolkodási irányt**, mely képes összebékíteni a modern emancipációját a történelmi hagyománnyal, összehozva a bal- és jobboldali filozófiai hatásokat (J.Habermas és M. Heidegger).

³ 'presenting to audiences common things in an unfamiliar or strange way, in order to enhance perception of the familiar', forrás: <http://en.wikipedia.org/wiki/Defamiliarization>

> A regionalizmus különböző formáinak és képviselőinek feltérképezése az elmúlt pár évtizedből

EP-1: MR

Modernism

Regionalist

/

Regionalista

Modernizmus

- a nemzetközi stílus kritikája
- marginális gyakorlatok
- a regionalizmus előfutárai
- a hely szellemének intelligens interpretálása
- az építészeti nyelvezet expresszivitása
- az építés gazdaságossága
- környezet iránti tisztelet

Frank Lloyd Wright
 John Lautner
 Alvar Aalto
 Rudolph Schindler
 William Wurster
 Richard J. Neutra
 Lewis Mumford
 MLTW
 Lluís Sert
 Henrieta Delavrancea-Gibory

EP-2: TR

Traditionalism

Regionalist

/

Regionalista

Tradicionalizmus

- a helyi erőforrások méltányos használata
- hagyományos szerkesztési módok
- visszafogott esztétika
- archetípusok interpretálása
- ideológiai reakcionálás
- a modernizmus kulturális elutasítása
- merev elvek
- a múlt iránti nosztalgia

Hassan Fathy

Christopher Alexander

Duany + Plater - Zyberk

The Urban Villages Group

Gernot Minke

Arhiterra

Premiile Aga Khan

EP-2: BR

BioRegionalism

/

BioRegionalizmus

- decentralizálás
- az emberi kultúra visszacsatolása a regionális ökoszisztémákhoz
- különböző kulturális irányultságok
- a helyek ökológiai történelme
- az építészet egy integrált ökoszisztéma része
- szociális, gazdasági és politikai újraszervezés
- szellemi összhang

Paolo Soleri

Peter Berg

Jim Dodge

John Todd

Nancy Jack Todd William McLarney

Pliny Fisk

Gail Vittori

Michael Aslam

Raymond Dasmann

EP-3: RC

Regionalism Critic

/

Kritikai Regionalizmus

- a természeti és épített környezet etikus alakítása
- a modern építészeti nyelvezet kritikai újraértékelése
- vegyes szakmai inspirációs források használata
- tektonikus kultúra
- a hely hasznosítása
- a kulturális rések gazdagítása

Alexander Tzonis & Liane Lafaire

Kenneth Frampton

Jorn Utzon

Carlo Scarpa

Gino Vale

Dimitri Pikionis

Luis Baragán

Luigi Snozzi

Charles Correa

Tadao Ando

Alvaro Siza

Alberto Campo Baeza

EP-3: ER

Eco-Regionalism

/

Öko-Regionalizmus

- regeneratív építészet
- az épített környezet újragondolása a regionális szinten integrált ökológiai folyamatokban (szociális és politikai aspektusokat is beleértve)
- az új beavatkozások összehangolása fizikai és kulturális szinten a meglévő kontextussal
- okos ellenállás a fogyasztói társadalom túlzásaival szemben

Rural Studio

Heikkinen-Komonen

Glenn Murcutt

Timothy Cassidy

Barbara L. Allen

Sarah Wigglesworth

Jeremy Till

Steven A. Moore

William McDonough

Li Xiaodong

Roswag Architekten

Arhiterra

Șerban Sturdza, Gyermekotthon bővítése, Temesvár, 1991, Marcov ház, Bukarest, 2000

KRITIKAI ÉRTÉKELÉS - Példagyűjtés:

1. Nadasan ház, Kolozsvár, Kolozs megye, Románia
Péterffy Miklós, 2000-2003

- a kolozsvári építészet "természetes" jövője
- a normális építészeti reflexió felé
- a kolozsvári szakmai közegben érzékelhető a normalitás jele

Azért a normalitás továbbra is kivétel marad. Nadasan házról egy holland professzor jegyezte meg, hogy "olyan, mintha egy másik világból érkezett volna". Egy másik külső szemlélő, egy franciatanár mondta, hogy ez a ház ritkaság lenne a jó nyugati példák között is: egyetlen részletről sem feledkeznek meg és nyoma sincs rajta az "ízlésficamnak". Másrészt a ház minimalista, Zumthor szellemiségében, ami a kortárs nyugati építészettel tökéletesen egybehangzó - egy leheletnyi univerzalitás.⁴

⁴ Dana Vais: Az elmúlt 14 év építészete Kolozsváron. *logiA* 2003/6, építészfórum: <http://epiteszforum.hu/dana-vais-az-elmult-14-ev-epiteszete-kolozsvaron>

2. Lakóház, Székelyudvarhely, Hargita megye, Románia
Tóthfalusi Gábor, Tulogy László – Tektum, Kolozsvár, 2010-2012
Bukaresti Nemzeti Építészeti Biennálé BNAB 2012

Az épület a város egyik csendes utcájában helyezkedik el, alacsony beépítési övezetben. Ehhez igazodik az épület tömegalakítása, mely hosszan nyúlik az oldalsó telekhatár mentén, egy védett belső udvart hozva létre.

A saroktelken egy klasszikus toronyszerű kimagasodás zárja a kompozíciót, ebben a tömegben kaptak helyet a lakóegységek. A teraszok és konzolok, tornácok vízszintesen tagolják a homlokzatokat. Az épület jellegzetes anyaghasználatát, a téglát, a fát és a kőt, a kolozsvári székhelyű iroda már-már sajátos névjegyévé vált.

3. Turista Ház, Csíkszenttamás, Hargita megye, Románia
Arnold Macalik, István Pásztor (Atelier FKM + BLIPSZ)
Bukaresti Nemzeti Építészeti Biennálé BNAB 2012 / jelölés

A turistaház a Hargita hegység turistaútvonalán helyezkedik el, a menedékházak hálózatának egyik állomását képezve. A turistákat kiszolgáló funkción túl a madártani rezervátum megfigyelőhelyeként, valamint hegyimentő állomásként is működik. A programból kiindulva egy típusház kialakítására törekedtek, mely könnyen alkalmazható, adaptálható a turistaházak hálózatában az egyéb helyi topográfiai, geológiai, klimatikus feltételekhez, egyszerű tömegképzése és funkcionális kialakítása is változatos elrendezéseket tesz lehetővé.

A hegyi tájban a csűrök és téli szálláshelyek sorába illeszkedik, ezek tömegképzését, szerkezetét és részletgazdagságát interpretálja a fenyőfa, mint hagyományos regionális anyaghasználat révén. A hagyományos szerkezetek nosztalgikus ismétlése helyett a mai igényekre, életmódra adaptálva, a természetközeli menedékhely fedett-nyitott pihenő tereket biztosít, tűztérrel, teakonyhával, nem csak túrázóknak, de akár a közeli falu lakóközösségének is.

4. Irodabővítés, Kolozsvár, Kolozs megye, Románia
Tektum, Kolozsvár
Bukaresti Nemzeti Építészeti Biennálé BNAB 2012

- a lokális és globális elemek feszültségét hagyományos elemek beemelésével igyekeznek kezelni
(ECA Triennálén megjelent értékelés alapján)

5. Hajdó ház, Székelyudvarhely, Hargita megye, Románia
BLIPSZ + Macalik Arnold, 2009-2011, fotó: Benedek István
Bukaresti Nemzeti Építészeti Biennálé BNAB 2012

Leginkább a terepadottságok határozzák meg az épület tájolását, melynek intimebb terei délre nyílnak, külső terasz kapcsolattal a domboldal felé, északi irányban pedig a város és a távoli hegyek látványa tárul fel.

A topográfiai és benapozási tényezők, valamint a kilátás tagolják vízszintes és függőleges irányban a belső funkcionális egységeket. Az intimebb és kiszolgáló tereket tömör falak határolják, a ház többi része áramló belső terek együtteséből áll, melyeket csak az oldalfalak és a tető választ el a környezetétől. A tetősík a domborzat folytatásában zöldtetőként nyúlik ki a völgy felé, a jelszerű tömeg így egységet képez a meglévő topográfiával.

6. P ház, Székelyudvarhely, Hargita megye, Románia
Gergely Attila (Vallum, Csíkszereda), 2011
Bukaresti Nemzeti Építészeti Biennálé BNAB 2014
arquitectura.6

A város peremén fekvő terület meghatározó eleme a telken lévő diófa, melynek árnyékában a tervezett lakóház terei kibontakozhattak. A megbízói igény egy kicsi és kényelmes, minőségi, de nem túl extravagáns, funkcionális és minimálisan berendezett lakóház volt. A tetőfedő lemezt először idegenkedve fogadta a megrendelő, ám miután felfedezte annak előnyeit, minőségét, kézműves szépségét és nem utolsósorban meglétét, folytonosságát a régió építészeti kultúrájában, elfogadta a javaslatot.

A szabadonálló beépítés a meglévő diófán kívül a domborzathoz, égtájakhoz, és a völgyben fekvő város látványához viszonyít. A szabályos elrendezés épp megfelelő szabadságérzetet biztosít. A lakóterek földszintes elrendezést kaptak, és a középben lévő konyha köré szerveződnek. A központi tér felett egy üveg és téglafelületekkel kialakított bevilágító torony emelkedik ki a volumetriából. Ennek köszönhetően a nappali, étkező és közlekedő terek napszakonként változó megvilágítást kapnak. A belső térben is a kézzel gyártott téglá dominál, az előtértől kezdve a polcrendszer vagy a kandalló kialakításáig.

A hálószoba keletre néz, a nappali nyugatra, mindkettő külső terasszal ellátott, homlokzati kialakításuk kő és faburkolatú. Az épület energetikailag is hatékony kialakítású.

7. Falusi ravatalozó kápolna, Csíkmenaságújfalu, Hargita megye, Románia
Gergely Attila (Vallum, Csíkszereda), 2012
architectura.6 - díjazás

Az adott kontextusban a hagyományos telekszervezés nyújtott támpontot a tervezéshez: elől helyezkedik el a főépület, hátul a telket a csűr zárja; ehhez igazodott a kápolna tömege.

8. BS ház, Csíkbánkfalva, Hargita megye, Románia
Tövissi Zsolt, András Alpár, Lőrincz Barna (Csíkszereda), 2012
Bukaresti Nemzeti Építészeti Biennálé BNAB 2012 / jelölés
architectura.5 - díjazás

Az épület a telken belül a régi csűr helyét foglalja el, a nagyobb alapterületet elfoglaló földszintes kialakítás ellenére, a tömeg és a tetőelemek léptéke révén az épület szervesen illeszkedik a hagyományos faluképbe.

Az alaprajzi elrendezést egy hagyományos parasztudvar, 'élettér' működési sémájára szervezték. Az épület középpontjában található a nappali tér és az étkező, ezt körülveszi az 'udvar', ahonnan a lakószobák nyílnak. Ezek az egységek magastetővel fedett kiemelkedő tömegek az egyébként egyszintes kompozícióból, melyek tagolják a volumetriát.

A központi tér szimbolikusan is egységbe szervezi a lakóteret, és a családi életet.

A kertkapcsolatot a földszintes elrendezés, a nagy üvegfelületek és a nyugatra kinyúló fedett terasz, valamint az egymásra felfűzött terek keresztirányú átnyításai is erősítik. A tetőt hagyományos zsindegyel fedték, a függőleges felületeken faburkolat és vakolt felületek váltakoznak.

9. OM ház, Szászhermány, Brassó megye, Románia
INSERT studio (Ondin Oprita, Mihai Rosca), 2013
Bukaresti Nemzeti Építészeti Biennálé BNAB 2014 / különdíj
arhitectura.6 - díjazás

‘apartman a kertben’

A tervezőpáros alacsony költségvetésből tárja fel a földközeli lakhatás lehetőségeit, messze a városi agglomerációtól. Ezáltal a ház sikeresen ötvözi egy kisméretű lakótér intimitását a szabadtéri kertkapcsolatokkal. A skandináv forma egyszerű, tiszta vonalvezetés és a szürke különböző árnyalatainak használata nagyvonalú megjelenést biztosít, elegendő teret hagyva a zöldséges- és virágos kertnek. A telket határoló zöldkerítés még csak nemrég volt elültetve, a gyümölcsfák pedig első termésüket adják.

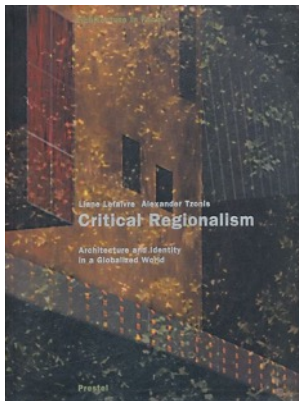

10. K.M. ház, Gyergyócsomafalva, Hargita megye, Románia
Köllő Miklós, 2009-2012
Bukaresti Nemzeti Építészeti Biennálé BNAB 2012
arhitectura.5

‘párbeszéd’

Egy meglévő falusi parasztház átépítése a városi életforma igényével, az építész saját háza. A szomszédos öt ház egyszerre épült 1928 és '46 között, egységes falusi szövetet hozva létre, a hagyományos parasztházak mintáját követve. Ezek közé ékelődött be telekosztás révén az épület a '60-as évek végén. Az 1970-es évek elejétől kezdve a szomszédos házakat is elkezdték átalakítani, bővíteni, hozzáépíteni.

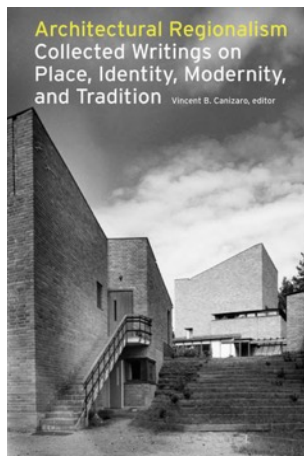

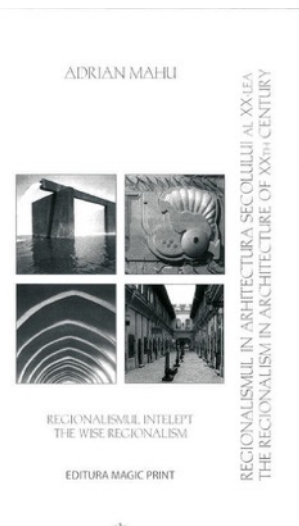
1. Liene Lefaivre, Alexander Tzonis: *Critical Regionalism. Architecture and Identity in a Globalized World*, Munich, Berlin, London, New York: Prestel, 2003

2. Kenneth Frampton: *A modern építészet kritikai története*, Terc Könyvkiadó, Budapest, 2013

3. Vincent B. Canizaro: *Architectural Regionalism. Collected Writings on Place, Identity, Modernity and Tradition*

- előkészületben:

Adrian Mahu: *Regionalismul inteligent. Regionalismul în arhitectura secolului XX*, 'The wise regionalism. The Regionalism in Architecture of XXth Century', ed. Magic Print

A Romániai Építész Szövetség által támogatott kulturális projekt, 2014

A könyv az építészeti regionalizmust elméleti síkon mutatja be, valamint négy esettanulmányon keresztül Hassan Fathy, Luis Barragan, Reima Pietilä és Constantin Joja építészetét ismerteti. A mű a szerző '70-es években megkezdett kutatásainak eredményeit foglalja össze és egy személyes levélváltást is tartalmaz építészeti témákról a fent nevezett építészek egyikével.